

แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์

Guidelines for Academic Administration according to Gharavasadhmma 4
of Primary School Administrators, in Chumtabong District, Nakhon Sawan
Province

ศิริัญญา แตงน้อย¹ พระมหาอุดร อุตตโร² และปฐิธรรม สำเนียง³
Sirunya Teangnoi, Phramaha Udorn Uttaro and Prathitham Samniang

Received: February 24, 2022

Revised: April 03, 2022

Accepted: April 07, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาและหาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาธรรม
4 ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ใช้การวิจัยแบบ
ผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถามมีความเชื่อมั่น .93 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
จำนวน 122 คน สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9
รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.40$) พิจารณา
จากมากไปน้อย ได้แก่ 1.1) ด้านการเรียนการสอน 1.2) ด้านการวัดผลและประเมินผล 1.3) ด้าน
หลักสูตร 1.4) ด้านการนิเทศการศึกษา 1.5) ด้านสื่อการเรียนการสอน 2) ผลการเปรียบเทียบการ
บริหารงานวิชาการ พบว่า ครูและบุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ
บริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาแตกต่างกัน และ 3) แนวทางการ
บริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า 3.1)
ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชน

¹ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2; Nakhonsawan Primary Education Service
Area Office 2

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding author, e-mail: Sirunya.taengnoi@gmail.com, Tel. 084-8226344

วิเคราะห์ข้อมูลตามสภาพจริง 3.2) ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านการเรียนการสอน โดยเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและใช้วิธีที่หลากหลาย 3.3) ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านสื่อการเรียนโดยจัดอบรม จัดสรรงบประมาณในการสร้างสื่อการเรียนการสอน รับฟังสภาพปัญหา ความต้องการเกี่ยวกับการใช้สื่อ 3.4) ผู้บริหารกำหนดนโยบายด้านการวัดผลและประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐาน โดยวัดและประเมินผลตามสภาพจริง นำผลการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนา 3.5) ผู้บริหารควรนิเทศการศึกษาโดยใช้เครื่องมือที่มีความหลากหลาย นำผลการนิเทศมาใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากร

คำสำคัญ: การบริหารวิชาการ, โรงเรียนประถมศึกษา และฆราวาสธรรม 4

Abstract

This research article aimed to study the comparison condition of academic administration of primary school administrators and find guidelines for academic administration according to Gharavasadhmma 4 of primary school administrators, Chumtabong District, Nakhon Sawan Province. This was a mixed methods research. For quantitative research, the questionnaire had a confidence value of .93. The population used in the research was 122 people. The statistics in the data analysis were frequency, percentage, mean and standard deviation. For qualitative research, a semi-structured interview with 9 key informants was used by content analysis techniques. The results of the research showed that 1) the condition of academic administration of primary school administrators, overall was at a high level ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.40$). Considering from highest to lowest was as follows: 1.1) teaching and learning, 1.2) measurement and evaluation, 1.3) curriculum, 1.4) educational supervision, 1.5) teaching media; 2) the results of the comparison of academic administration found that teachers and personnel with different personal factors had different opinions on academic administration of primary school administrators; and 3) guidelines for academic administration according to Gharavasadhmma 4 of primary school administrators found that 3.1) administrators should set goals for curriculum development in accordance with the needs of the community, analyze data according to actual conditions, 3.2) administrators should promote teaching and learning emphasizing on differences between individuals and using a variety of methods, 3.3) administrators should promote learning media by organizing training, allocating a budget to create teaching materials, listening to the problem, requirements related to the use of media, 3.4) administrators should set a policy for

measurement and evaluation according to standard criteria by measuring and evaluating according to actual conditions and use the results of measurement and evaluation for development, 3.5) administrators should supervise by using a variety of tools and apply the results of supervision to develop teachers and personnel.

Keywords: Academic Administration, Elementary School, Gharavasadhmma

บทนำ

การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกลไกการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายในข้างต้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับ ทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับภูมิภาค และระดับสถานศึกษา

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการที่จะนำนโยบาย หลักสูตร แนวปฏิบัติหรืออื่น ๆ ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาในโรงเรียนคือ ผู้บริหารโรงเรียน ในการบริหารงานโรงเรียนแบ่งระบบการบริหารเป็น 4 ด้าน คือ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารงบประมาณ 3) การบริหารบุคคล 4) การบริหารทั่วไป (ศตวุฒิ ศิริภักดิ์, 2560) ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักสำคัญของการบริหารสถานศึกษาเพราะเป็นงานเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการศึกษาของผู้บริหารโดยตรง ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับผิดชอบในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะโรงเรียนในระดับประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ยิ่งต้องให้ความสำคัญต่อการจัดการงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ เพราะการบริหารงานวิชาการในระดับประถมศึกษานั้น จัดเป็นรากฐานและเป็นหัวใจสำคัญในการเริ่มแรกของการศึกษา รวมทั้งมีความสำคัญต่อการศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะเป็นผู้นำในสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นตามเกณฑ์การวัดผลประเมินผลและเป็นไปตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การบริหารงานวิชาการจะประกอบขอบข่ายงาน 17 ด้าน ซึ่งมีด้านที่สำคัญที่ควรพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา และการวัดและประเมินผล (ณัฐยานันท์ภรณ์ เริ่มยินดี, 2561) และแผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ตามที่แผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนให้น่าหลักพุทธธรรมทางศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาชีวิต แสดงให้เห็นว่า หลักพุทธธรรมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา

คุณธรรมที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพของผู้ทำให้มีความรู้ ทักษะความสามารถทั้ง จิตใจร่างกาย ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีการคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบ ทุกมิติ อย่างสมดุลเพียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรมและความรู้ การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมให้มีความสุข ควรต้องยึดหลักพุทธธรรมสำหรับการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า หลักฆราวาสธรรม 4 ได้แก่ สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อตรงจริงใจ ทมะ หมายถึง การฝึกฝน แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงงานให้ เจริญก้าวหน้า ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความยั้งมั่นเพียร จาคะ หมายถึง ความเสียสละ พร้อมรับฟังความทุกข์ ความเห็นความต้องการผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือ ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อ ใจกว้าง (พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์), 2555) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบูรณา การหลักฆราวาสธรรมกับการบริหารการศึกษามาเป็นหลักในการบริหารจะส่งผลให้การบริหารมี ประสิทธิภาพได้ (พระสมชาย เตชปญโญ (เตชะ), 2560)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวข้างต้นจะเห็นว่าการบริหารงาน วิชาการของสถานศึกษาเป็นงานสำคัญหลักในการสร้างคุณภาพการศึกษาและการจะบริหารงาน วิชาการให้ประสบความสำเร็จจะต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม และ สามารถนำหลักคุณธรรมไปใช้ในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนว การบริหารงานวิชาการตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอ ชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียน ประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับ ประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักฆราวาสธรรม 4 ของผู้บริหาร วิทยาลัยระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามศึกษาสภาพการ บริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ เก็บ จากประชากรทั้งหมด ได้แก่ ครูและบุคลากร รวมทั้งสิ้น 122 คน โรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 9 แห่ง แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 เกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน เป็นแบบ ตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 เกี่ยวกับสภาพการโรงเรียนระดับประถมศึกษา 5 ด้าน คือ ด้าน หลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้าน

นิเทศการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อคำถาม เท่ากับ 0.8-1.00 ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและบุคลากรตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูป/คน มีคุณสมบัติดังนี้ 1) ผู้มีความรู้ทางด้านหลักพุทธธรรม 2) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ระดับศึกษา 3) นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.40$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับสูงสุด คือ ด้านการเรียนการสอน รองลงมาได้แก่ด้านการวัดผลและประเมินผล ส่วนลำดับต่ำที่สุด คือ ด้านสื่อการเรียนการสอน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและบุคลากรตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าครูและบุคลากรที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาแตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ความความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกันของผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 รูป/คน มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาล 4 ดังนี้

3.1 แนวทางการบริหารวิชาการด้านหลักสูตรตามหลักธรรมาภิบาล 4 ด้านหลักสูตรผู้บริหารควรปฏิบัติ ดังนี้ สัจจะ กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศตามสภาพจริง ทมะ ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตร ปรับปรุง พัฒนาแก้ไข หลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชน ท้องถิ่น ชันติ มีความอดทนและเพียรพยายามในการประสานงานครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและร่วมกันแก้ไขปัญหา จาคะ รับฟังสภาพปัญหาพร้อมหาแนวทางแก้ไข เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติ

3.2 แนวทางการบริหารวิชาการด้านการเรียนการสอนตามหลักธรรมาภิบาล 4 โดยผู้บริหารควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ สัจจะ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทมะ ส่งเสริมการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาโดยใช้นวัตกรรม และกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับ

ความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ชั้นดี มีเพียรพยายามพัฒนาส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จาคะ รับฟังสภาพปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครู ให้คำปรึกษา เสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขปัญหา

3.3 แนวทางการบริหารวิชาการด้านสื่อการเรียนการสอนตามหลักทรวาธรรม 4 โดยผู้บริหารควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ สัจจะ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอน การจัดทำสื่อที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ ทมะ ส่งเสริมการนำผลการใช้สื่อการเรียนการสอนมาพัฒนา ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนให้มีความประสิทธิภาพ จัดการอบรมพัฒนาการสร้างสื่อ ผลิตสื่อ พร้อมจัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ชั้นดี ติดตามผลการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สื่อการเรียนการสอน จาคะ รับฟังสภาพปัญหา ความต้องการของครูและบุคลากรเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไข

3.4 แนวทางการบริหารวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักทรวาธรรม 4 ผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้ สัจจะ ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านการวัดผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ทมะ กำหนดนโยบายในการสร้างคู่มือการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานจัดให้มีข้อมูลสารสนเทศในการดำเนินการวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้เห็นความก้าวหน้าที่ต้องพัฒนาตาม ชั้นดี ติดตามการดำเนินให้มีความถูกต้องตามมาตรฐานการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนสร้างการมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล จาคะ นำผลการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนและได้ข้อมูลสะท้อนกลับไปยังคุณภาพครูผู้สอนนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

3.5 แนวทางการบริหารวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา ตามหลักทรวาธรรม 4 ผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้ สัจจะ ผู้บริหารกำหนดนโยบาย มาตรการและจัดระบบนิเทศการศึกษาโดยนิเทศตามสภาพจริง ทมะ กำหนดให้มีการใช้เครื่องมือในการนิเทศที่มีความหลากหลาย นำผลการนิเทศการศึกษามาใช้ในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ พัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ชั้นดี มีความเพียรพยายามมุ่งมั่นในการเสนอแนะ แนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน จาคะ ผู้บริหารรับฟังสภาพปัญหา เพื่อแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาระบบการนิเทศเพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักทรวาธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ โดยด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการวัดผลและ

ประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ด้านการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการบริหารวิชาการในทุกด้าน เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารเพื่อส่งเสริมหรือปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ การทำแผนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล และการนิเทศการสอน ซึ่งผู้บริหารต้องตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพอย่างสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะนาถ ไชยวุฒ (2562) พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นครูและบุคลากรเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ความคิดเห็นครูและบุคลากรที่มีเพศแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูและบุคลากรชายมีความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมากกว่าครูเพศหญิง ความคิดเห็นของครูและบุคลากรที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอายุของครูและบุคลากรแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์การทำงาน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารวิชาการ จึงทำให้ครูที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารวิชาการแตกต่างกัน ความคิดเห็นครูและบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประสบการณ์ในการสอนของครูและบุคลากรแต่ละคน มีความเชื่อมโยงกับกระบวนการบริหารวิชาการ จึงทำให้ครูและบุคลากรที่มีประสบการณ์แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อกระบวนการบริหารวิชาการแตกต่างกัน การบริหารงานวิชาการ คือ การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูริย์ ป้อมหิน (2562) พบว่า ผลการเปรียบเทียบปัจจัยการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน จำแนกตามสถานภาพโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 รูป/คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม ด้านการบริหารสถานศึกษา และด้านการบริหารการศึกษา โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ทั้ง 5 ด้าน อันได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลและด้านการนิเทศการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อมูลการได้ดังนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

3.1 ด้านหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และเป็นผู้นำครู ในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น โดยวิเคราะห์ สภาพแวดล้อม ข้อมูลสารสนเทศตามสภาพจริง รับฟังสภาพปัญหาความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนโดยยึดตามหลักสูตรสถานศึกษา ติดตามผลการใช้หลักสูตรเพื่อนำมาแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้บริหาร จึงต้องให้ความสำคัญและพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญลักษณ์ จันทรวินบูลย์ (2561) พบว่า ด้านหลักสูตร ควรมีใจรักในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหลักสูตร หมั่น ประชุมวางแผนจัดการเรียนการสอนด้วยใจรักอยากให้เกิดผลสำเร็จควรจัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิค การจัดทำหลักสูตร มีการดำเนินการตามแผนงานวิชาการด้วยความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ไม่ คิดค้นจัดทำโครงการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร มีการกำกับติดตามการใช้ หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอด้วยความเอาใจใส่ ร่วมกันสรุปและประเมินผลในการใช้หลักสูตร และนำผล การประเมินผลการใช้หลักสูตรไปปรับปรุงใช้ในการบริหารงานวิชาการ

3.2 ด้านการเรียนการสอน ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมการ วิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาโดยใช้นวัตกรรม ผู้บริหาร สนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย รับฟังสภาพปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครู ให้คำปรึกษา เสนอแนะ แนวทางใน การแก้ไขปัญหา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการใช้วิธีการสอน ที่หลากหลายทำให้การจัดการเรียนการสอนตรงกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน ชุนทอง (2561) พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนควรจัดกระบวนการ เรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ส่งเสริมการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการวางตนในฐานะ เยาวชนของชาติ ผู้บริหารและครูผู้สอนควรผ่านการอบรมการเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการ พัฒนาตนเอง เป็นบุคคลที่มีความรอบรู้อย่างสม่ำเสมอ

3.3 ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนใน การจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการนำผลการใช้สื่อการเรียน การสอนมาพัฒนา ปรับปรุงสื่อให้มีความประสิทธิภาพ จัดการอบรมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พร้อมสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสื่อ ผลิตสื่อ พร้อมจัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียน การสอน ติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอน รับฟังสภาพปัญหา ความต้องการของครูและบุคลากร เกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสื่อการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสื่อการ เรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ครูจัดการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐยานันท์ (2561) พบว่า ผู้บริหารควร

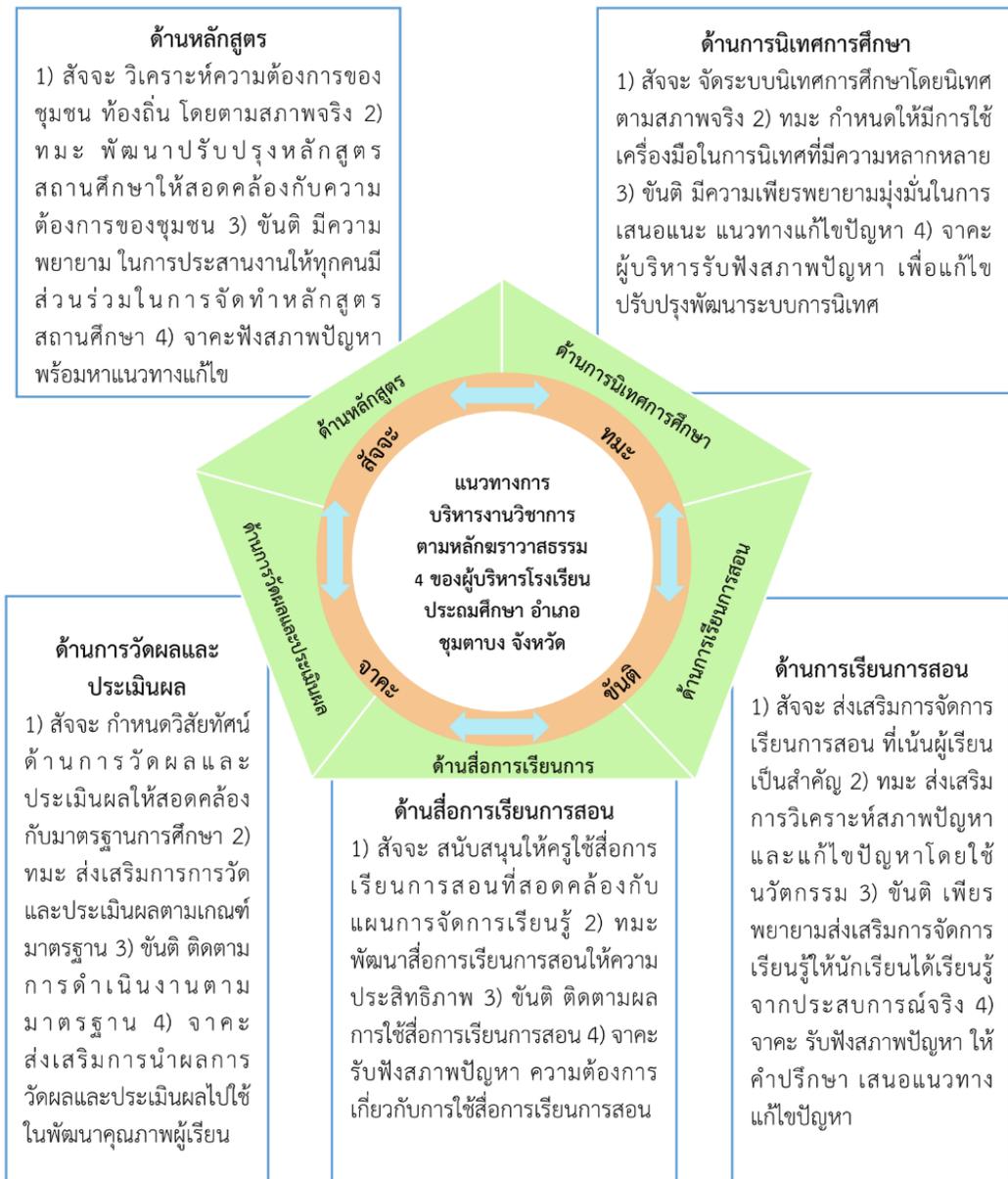
สนับสนุนจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี และครูควรนำสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่จำเป็น มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

3.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านการ วัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ สร้างคู่มือการวัดและ ประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐาน จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้เห็นความก้าวหน้า สภาพปัญหาที่ ต้องแก้ไขพัฒนา ส่งเสริมการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง นำผลการวัดผลและประเมินผลไปใช้ ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนและได้ข้อมูลสะท้อน กลับไปยังคุณภาพครูผู้สอนนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวัดผล และประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษาอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการ เรียนการสอนและตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนงค์นาฏ จันทร์เต็ม (2561) พบว่า ควรส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้น ประเมินตามสภาพจริง และส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้อง กับตัวชี้วัด

3.5 ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารกำหนดนโยบาย การจัดระบบนิเทศ การศึกษา กำหนดให้มีการใช้เครื่องมือในการนิเทศที่มีความหลากหลาย นำผลการนิเทศการศึกษา มาใช้ในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ พัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนและพัฒนา คุณภาพผู้เรียน มีความเพียรพยายามมุ่งมั่นในการดำเนินการนิเทศติดตาม เสนอแนะ แนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน ให้คำแนะนำด้วยความจริงใจ รับฟังสภาพปัญหา เพื่อ แก้ไข ปรับปรุงพัฒนาระบบการนิเทศเพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะครูมีการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายตามความถนัด ความเหมาะสมของเนื้อหา รายวิชา การนิเทศติดตามจึงควรใช้วิธีการที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับการจัดการเรียนการ สอนและนำผลการนิเทศมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐ ยานัภรณ์ เริ่มยินดี (2561) พบว่า ด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรให้ความรู้ คำแนะนำแก่ บุคลากรด้านวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งนำไปสู่แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักทวารวดีธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

วงชั้นในสุด คือ เป้าประสงค์ของงานวิจัย ได้แก่ แนวทางการบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาภิบาล 4 ของผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอชุมตาบง จังหวัดนครสวรรค์ วงชั้นที่ 2 คือ หลักธรรมาภิบาล 4 ที่ประกอบไปด้วย สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ ซึ่งจะใช้ในการขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการ ๕ ด้าน ในวงชั้นที่ 3 ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลและด้านการนิเทศการศึกษา ทำให้ได้แนวทางการบริหารงานวิชาการในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. แนวทางการบริหารวิชาการด้านหลักสูตรตามหลักธรรมาภิบาล 4 ด้านหลักสูตร ผู้บริหารควรปฏิบัติ ดังนี้ 1) สัจจะ กำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์และเป็นผู้นำครูในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ข้อมูลสารสนเทศตามสภาพจริง 2) ทมะ ส่งเสริมการจัดทำหลักสูตร ปรับปรุง พัฒนาแก้ไข หลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของ ชุมชน ท้องถิ่น 3) ขันติ มีความอดทนและเพียรพยายาม ในการประสานงานครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและร่วมกันแก้ไขปัญหา 4) จาคะ รับฟังสภาพปัญหาพร้อมหาแนวทางแก้ไข เสนอแนะแนวทางในการปฏิบัติ สนับสนุนครูให้นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน จัดระบบการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

2. แนวทางการบริหารวิชาการด้านการเรียนการสอนตามหลักธรรมาภิบาล 4 โดยผู้บริหารควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) สัจจะ ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ทมะ ส่งเสริมการวิเคราะห์สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและแก้ไขปัญหาโดยใช้นวัตกรรม และกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน 3) ขันติ มีเพียรพยายามพัฒนาส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) จาคะ รับฟังสภาพปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครู ให้คำปรึกษา เสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนากิจการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร

3. แนวทางการบริหารวิชาการด้านสื่อการเรียนการสอนตามหลักธรรมาภิบาล 4 โดยผู้บริหารควรปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) สัจจะ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอน การจัดทำสื่อที่สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน 2) ทมะ ส่งเสริมการนำผลการใช้สื่อการเรียนการสอนมาพัฒนา ปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนให้มีความประสิทธิภาพ จัดการอบรมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา พร้อมสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสื่อ ผลิตสื่อ พร้อมจัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอน 3) ขันติ ติดตามผลการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สื่อการเรียนการสอน 4) จาคะ รับฟังสภาพปัญหา ความต้องการของครูและบุคลากรเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสื่อการเรียนการสอน

4. แนวทางการบริหารวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผลตามหลักธรรมาภิบาล 4 ผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้ 1) สัจจะ ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ด้านการวัดผลและ

ประเมินผลที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละรายวิชาเพื่อการวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

- 2) ทมะ กำหนดนโยบายในการสร้างคู่มือการวัดและประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานจัดให้มีข้อมูลสารสนเทศในการดำเนินการวัดและประเมินผลผู้เรียน เพื่อให้เห็นความก้าวหน้า สภาพปัญหา ที่ต้องพัฒนาตามมาตรฐานและตัวชี้วัด
- 3) ชันติ ติดตามการดำเนินให้มีความถูกต้องตามมาตรฐานการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความก้าวหน้าของผู้เรียนสร้างการมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล
- 4) จาคะ ส่งเสริมนำผลการวัดผลและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนและได้ข้อมูลสะท้อนกลับไปยังคุณภาพครูผู้สอนนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

5. แนวทางการบริหารวิชาการ ด้านการนิเทศการศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาล 4 ผู้บริหารควรปฏิบัติดังนี้ 1) สัจจะ ผู้บริหารกำหนดนโยบาย มาตรการและจัดระบบนิเทศการศึกษา โดยนิเทศตามสภาพจริง 2) ทมะ กำหนดให้มีการใช้เครื่องมือในการนิเทศที่มีความหลากหลาย นำผลการนิเทศการศึกษาไปใช้ในการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ พัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) ชันติ มีความเพียรพยายามมุ่งมั่นในการเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน 4) จาคะ ผู้บริหารรับฟังสภาพปัญหา เพื่อแก้ไขปรับปรุงพัฒนาระบบการนิเทศเพื่อให้ครูจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษา ควรนำธรรมาภิบาล 4 มาใช้เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการ ในด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลและด้านนิเทศการศึกษา
2. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และรับฟังปัญหา ความต้องการของครู ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่นเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนให้ตรงตามเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัย พบว่า ด้านการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย รับฟังสภาพปัญหาที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครู ให้คำปรึกษา เสนอแนะ แนวทางในการแก้ไขปัญหา
2. จากผลการวิจัย พบว่า ด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ พัฒนา ปรับปรุงสื่อ

ให้ความประสิทธิภาพ จัดการอบรมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา จัดสรรงบประมาณในการผลิตสื่อการเรียนการสอน ติดตามผลการใช้สื่อการเรียนการสอน รับฟังสภาพปัญหา ความต้องการของครูและบุคลากรเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสื่อการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กัญญลักษณ์ จันทรวินุลย์. (2561). *แนวทางส่งเสริมการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ณัฐยานันท์ภรณ์ เริ่มยินดี. (2561). *การบริหารงานวิชาการตามหลักมรรค 8 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไทพนา ป้อมหิน. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ปิยะนาถ ไชยวุฒ. (2562). *การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคเหนือ*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พระเมธีวราภรณ์ (สุทัศน์). (2555). *เบญจศีลเบญจธรรม: อุดมชีวิตของมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นบุญ.
- พระสมชาย เตชปญโญ (เตชะ). (2560). *การบริหารงานวิชาการตามหลักธรรมาธรรม 4 ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพิน ขุนทอง. (2561). *การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศตวุฒิ ศิริภักดิ์. (2560). *แนวทางการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อนงค์นาฏ จันทร์เต็ม. (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนขนาดกลางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.